

debat psicopedagògic

DE L'ESGOLA INCLUSIVA A LES ESCOLES "DIFERENCIADES". Anàlisi de les dades estadístiques sobre l'escolarització dels alumnes amb "necessitats educatives específiques" [*]

Josep Maria Jarque

*"Si estàs assegut, roman assegut;
si estàs dret, mantén-te dempeus,
si camines, camina.
I sobre tot no vacil·lis" [1]*

Permeteu-me que comenci remuntant-me al maig de 1983. En una compareixença al Parlament de Catalunya, l'aleshores conseller d'Ensenyament, Joan Guitart, va dir el següent: "(...) Fins ara els infants eren agrupats en categories segons llurs incapacitats i no pas segons llurs necessitats pedagògiques. Volem evitar la categorització dels alumnes segons llurs handicaps (...) Els infants a qui cal una educació especial no seran singularitzats pel seu handicap, sinó que serà objecte d'un balanç positiu en llurs necessitats específiques (...)". Van fer falta 26 anys perquè aquesta declaració d'intencions es traslladés a l'articulat d'una llei. I avui, la Llei d'Educació de Catalunya (LEC) estableix en el seu article 81.4 que "amb relació als alumnes amb necessitats educatives especials, s'ha de garantir, prèviament a llur escolarització, l'avaluació inicial d'aquestes necessitats, l'elaboració d'un pla personalitzat i l'assessorament a cada família directament afectada".

Semblaria, doncs, del tot lògic, que siguin quines siguin les causes d'ordre intel·lectual, físic, sensorial, social o econòmic, no calgués fer cap més mena de classificació o categorització basada en aquestes causes, sinó, més aviat, amb el que la mateixa Llei estableix, és a dir, segons les seves necessitats pedagògiques i els corresponents plans personalitzats resultants de l'avaluació inicial i de les actualitzacions realitzades durant el transcurs de l'escolarització d'aquests alumnes. Però, com tantes coses, el que semblaria lògic no és el que passa. L'estadística és tossuda i continua còmodament ancorada en l'era del blanc i negre.

De fet, a la mateixa LEC es retorna a unes categoritzacions lligades a un model mèdic, psicomètric i social que no respon al principi d'escola inclusiva que la Llei proclama. En el seu

article 81.3 divideix als qui anomena *alumnes amb necessitats educatives específiques* (sic) en dos grups:

a) Els alumnes que tenen necessitats educatives especials, als quals a la vegada subdivideix en cinc subgrups: els afectats per discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, els que manifesten trastorns greus de personalitat o de conducta o els que pateixen malalties degeneratives greus.

b) Els alumnes amb necessitats educatives específiques, als quals subdivideix en dos subgrups: els derivats de la *incorporació tardana al sistema educatiu* i els derivats de "situacions socioeconòmiques especialment desfavorides".

L'afany de categorització i a la vegada de diferenciació no s'acaba aquí. La LEC dedica un article especial, el 82, als *alumnes amb trastorns de l'aprenentatge o de comunicació relacionats amb l'aprenentatge escolar* (sic). I encara un altre article, també especial, el 83, "als alumnes amb altes capacitats". El sistema ja s'ha dotat dels caixonets especials o específics necessaris on poder *incloure* cada alumne degudament etiquetat, que a la vegada fixa l'elaboració estadística de les dades d'escolarització. ¿Per què no es fa una classificació semblant amb els mestres i els professors, o amb les escoles i les famílies, i que també quedi reflectida en les estadístiques?

El galimaties conceptual del legislador arriba a la seva màxima expressió a l'utilitzar tres combinacions de dues paraules diferents per, presumiblement, voler dir el mateix. Així, mentre en l'apartat 1 de l'article 81 s'afirma que "l'atenció educativa de tots els alumnes es regeix pel principi d'escola inclusiva", en altres articles i en especial en el 2.1 es pot llegir que "la *inclusió escolar* així com la cohesió social" és considerada com un dels principis rector del sistema educatiu català. I a l'article 46, sobre la regulació i supervisió del procés d'accés a llocs escolars, s'hi afegeix: "Aquest procés es regeix pels principis d'equitat, inclusió educativa i cohesió social".

Ja tenim tres artefactes semàntics que verbalitzats sense res-

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

pirar poden semblar equivalents, però que disseccionats amb cura gramatical revelen realitats contraposades. A escola inclusiva, l'escola, la comunitat educativa, és el nucli del sintagma, i *inclusiva* el complement del nucli. Per contra, quan es parla d'inclusió educativa o escolar, el complement es converteix en nucli. Aquesta inofensiva transmutació comporta no obstant un canvi de visió radical. En el primer cas és l'escola, la comunitat educativa, la que s'adapta a l'alumne. En el segon és l'alumne qui s'ha d'adaptar a l'escola, és l'alumne a qui s'ha d'*incloure*. En altres paraules, la *inclusió escolar* esdevé sinònim del que en els anys setanta i vuitanta del segle XX s'anomenava *integració física*[2]. L'alumne amb necessitats educatives especials *estava a l'escola sense ser-hi*.

L'escola inclusiva té molt poc o gens a veure amb la inclusió educativa. L'escola inclusiva exigeix que *"els projectes educatius dels centres han de considerar els elements curriculars, metodològics i organitzatius per a la participació de tots els alumnes en els entorns escolars ordinaris, independentment de llurs condicions i capacitats"* (art. 46.2 de la LEC). Així doncs, en una escola inclusiva, ara i fa trenta anys, l'alumne amb necessitats educatives especials és un alumne més. Ni més ni menys. És la clau de volta de l'escola inclusiva.

*"La pedra que rebutjaren els constructors,
ara corona l'edifici"*

ELS CENTRES D'EDUCACIÓ ESPECIAL

L'objectiu d'aquest article és doble: per una banda, consisteix a constatar o intuir el contingut dels plats que han sortit de la cuina de l'estadística del Departament d'Ensenyament; per l'altra, insistir en el fet que el *Manifest per la defensa d'un model d'escola per a tothom*, impulsat per la Plataforma per una Escola Inclusiva, i difós el juliol de 2012, garanteix aquest model d'escola a Catalunya. Però abans d'això encara no podem

deixar de banda la LEC. Al seu article 81.4 hi trobem el principal punt de contradicció amb el principi de escola inclusiva que la mateixa llei proclama: *"Aquests alumnes, un cop avaluades llurs necessitats educatives i els suports disponibles, si es considera que no poden ésser atesos en centres ordinaris, s'han d'escolaritzar en centres d'educació especial. Aquests centres poden desenvolupar els serveis i programes de suport a l'escolarització d'alumnes amb discapacitats als centres ordinaris que el Departament determini"*.

Sorprenentment, els anomenats centres d'educació especial no són mencionats en cap altre article o apartat de la LEC, de fet ni tan sols les seves funcions vénen definides. La qual cosa és greu. Què són aquests llocs on "s'han d'escolaritzar" els alumnes que "no poden ser atesos en centres ordinaris"? Llàstima, doncs, era un bon moment de reconvertir aquests centres d'educació especial en centres de recursos educatius i definir-ne clarament les seves funcions dins d'un sistema educatiu inclusiu. D'altra banda, i torno a mirar als anys 80, aquesta reconversió hauria suposat l'acompliment del que disposa l'encara vigent Decret 117/84 d'ordenació de l'educació especial per la seva integració en el sistema escolar ordinari. Aquí sí que trobem una definició de l'educació especial: *"El conjunt de recursos personals, tècnics i materials posats al servei del sistema escolar ordinari perquè aquest respongui al dret a l'educació dels alumnes amb necessitats educatives especials"* i, segons la qual els centres d'educació especial formen part d'aquest conjunt de recursos.[3]

*"No posis la teva fe
en el que diuen les estadístiques
fins que no hagi valorat atentament
el que no diuen"*.

William W. Watt

LES ESTADÍSTIQUES DEL DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT

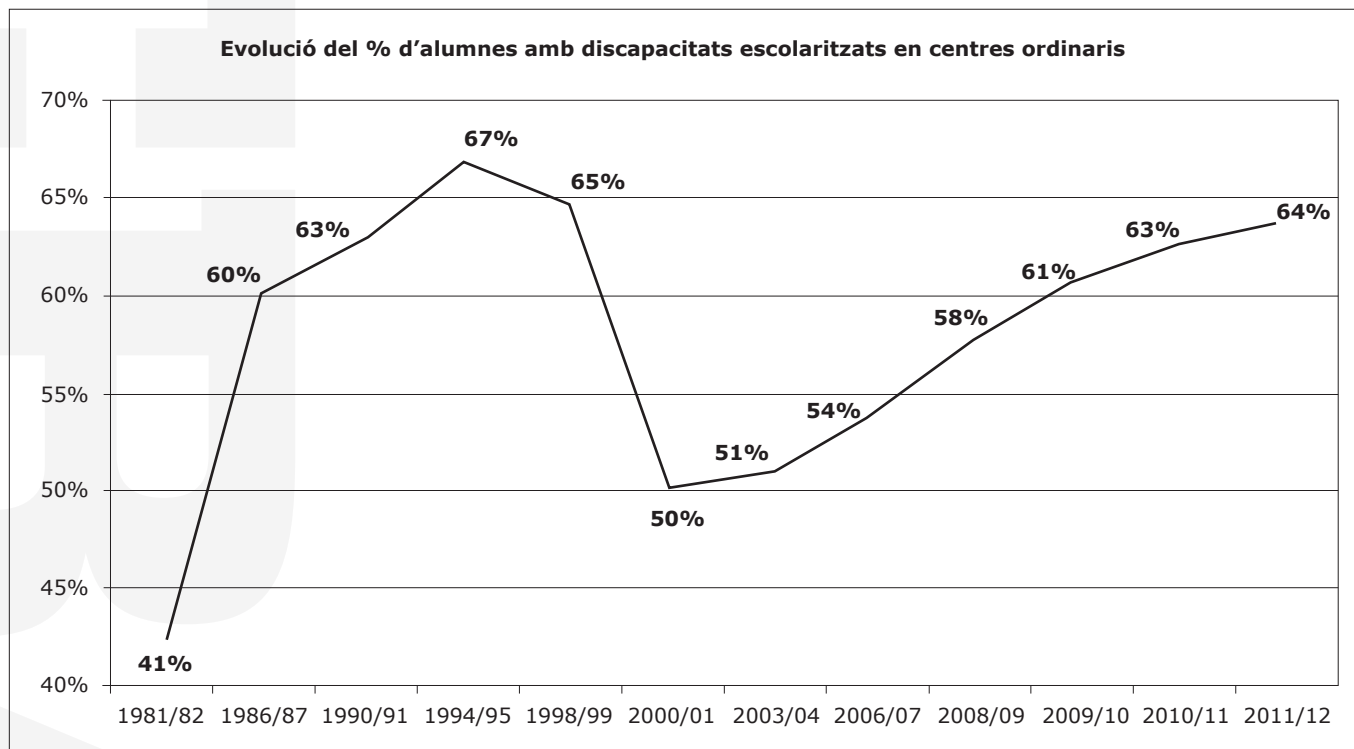
Curs 2011/212			
Total alumnes (Ed.infantil, Primària, ESO, C. Ed. Esp. Batxillerat)			
1.165.286			
Total alumnes amb necessitats ed. ESPECIALS, ESCOLARITZATS EN CENTRES ORDINARIS			
11.848	El	1,02%	del total de la població escolar
Total alumnes en Centres Educació Especial			
6.568	El	0,56%	del total de la població escolar
Total alumnes amb NECESITATS EDUCATIVES ESPECIALS			
18.416	El	1,58%	del total de la població escolar
Percentage d'alumnes amb NEE escolaritzats en centres ordinaris			64%

Què ens diuen aquestes dades?

1. Confirmen que el nombre d'alumnes amb necessitats educatives especials es manté, curs rere curs, amb un percentatge al voltant de l'1,50 % sobre el total de l'alumnat. L'1% escolaritzat en centres docents ordinaris i l'altre 0,50% en centres d'educació especial.
2. Confirmen també que la nota de premsa publicada l'agost de 2012 pel Departament d'Ensenyament, segons la qual el 75% dels alumnes amb necessitats educatives estava escolaritzat en centres docents ordinaris, no es corresponia amb la realitat. El departament va difondre aquesta nota com a resposta al manifest promogut se-

tmanes abans per diverses entitats i associacions, sota l'impuls de la Plataforma per una Escola Inclusiva, en el qual s'alertava d'un retrocés en les polítiques de foment de l'escola inclusiva. Veiem, doncs, que el curs 2011/12 el percentatge assolit era del 64%, i per tant hi ha una distància d'11 punts entre una i altra dada. Qui i com va *cuinar* les dades de la nota de premsa?

3. Posades en una relació històrica, ens diuen també que, pel que fa a l'escolarització d'aquests alumnes, en el sistema educatiu català encara no ha recuperat la màxima cota a la que va arribar... aviat farà vint anys.

Una contextualització d'aquest gràfic, ens permet constatar que el punt més alt assolit, el 67%, es correspon amb l'impuls donat durant els mandats dels consellers Guitart i Laporte. Durant el mandat d'aquest darrer conseller es va suprimir el Servei d'Educació Especial. Les direccions generals implicades en van assumir les funcions. Una Comissió *ad hoc*, creada per ordre del conseller, n'assegurava la coordinació i la unitat d'acció entre els pertinents òrgans i serveis administratius.

Per contra, el punt més baix, el 50%, es correspon amb els mandats dels consellers Pujals i Hernández, sent directora general d'Ordenació Educativa la senyora Àngels González. Això és tan sols una simple constatació. Durant aquests mandats es va tornar a crear el Servei d'Educació Especial. I es va suprimir la Comissió transversal de coordinació abans citada.

Durant el mandat de la consellera Carme-Laura Gil es va invertir tímidament la tendència a la baixa, i es va aconseguir remuntar un punt, fins el 51%. A finals de seu mandat el De-

partament va publicar el Pla Director de l'Educació Especial. És durant el mandat del conseller Ernest Maragall que amb un nou impuls s'arriba al 61%, impuls que manté l'actual consellera Irene Rigau, no sense contradiccions:

- a) El Servei d'atenció a la diversitat i a "la inclusió", depenent de la Direcció General d'Educació Infantil i Primària, és l'encarregat d'aquesta atenció. Sempre s'havia pensat que la diversitat no era cap malaltia o trastorn a *atendre*, sinó un valor a promocionar. I aquest mateix Servei d'atenció a la diversitat és també l'encarregat de "la inclusió". Segurament, la inclusió sí que cal *atendre-la*, ja que és tracta d'un trastorn del sistema quan el que busca és *incloure* els alumnes i no pas *escolaritzar-los* d'acord al principi d'escola inclusiva.
- b) L'altra contradicció de l'actual consellera es troba en el paraigües administratiu (Educació infantil i primària) que s'ha triat per donar cobertura a la diversitat. ¿És que a secun-

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

dària obligatòria i a batxillerat la diversitat i l'escola inclusiva han esdevingut ja un valor i una realitat assumits?

Què no ens diuen aquestes dades?

1. No ens diuen quants alumnes amb discapacitats dels que *estan inclosos* en centres docents ordinaris són realment escolaritzats. És a dir, no sabem si estan simplement inclosos físicament però no metodològicament. Insistim: no és el mateix escola inclusiva que inclusió escolar.
2. Tampoc podem saber quants d'aquests centres, en els seus projectes educatius, "han considerat els elements curriculars, metodològics i organitzatius per a la participació dels seus alumnes en l'entorn escolar ordinari, independentment de llurs condicions i capacitats". (art. 46 ap 2. de la LEC).
3. Ni sabem el nombre de centres d'educació infantil, primària, ensenyament secundari obligatori i batxillerat que reuneixen aquestes condicions, i quants no volen o no poden reunir-les. ¿Potser perquè són centres diferenciats, incapacitats, discapacitats o amb necessitats estructurals específiques...?

Curs 2011-2012		Centres d'educació especial				Total Personal	Ràtio al/per.
	Alumnat	Personal docent	Personal tècnic	Altres			
	6.568	1.554	1.525	477	3.556	1,85	
En centres públics	2.772	798	581	228	1.607	1,72	
En centres concertats	3.796	756	944	249	1.949	1,95	

Total alumnes segons discapacitats	Intel·lectual: retard lleuger	Intel·lectual: retard mitjà	Intel·lectual: retard greu	Intel·lectual: retard profund	Motòrica	Alteracions de la personalitat
6.568	868	1.454	879	467	416	452
100%	13,22%	22,14%	13,38%	7,11%	6,33%	6,88%

Visual	Auditiva	Transtorn generalitzat del desenvolupament	Altres ???
18	87	1.428	499
0,27%	1,32%	21,74%	7,60%

Alumnat d'origen estranger			
En centres públics	770	56%	
En centres concertats	595	44%	% s/total alumnes en Centres E. E.
TOTAL	1.365	100%	20,78%

Què ens diuen o no ens diuen aquestes dades?

Cal recordar que els centres d'educació especial escolaritzen alumnes que cursen les diferents etapes del sistema educatiu i no *tracten pacients* o *trastornats*[4]. Insisteixo, doncs, que fóra bo i saludable, amb el doble sentit d'aquest mot, que en les estadístiques del Departament d'Ensenyament aquests alumnes es-

tiguessin agrupats d'acord amb les seves capacitats educatives i els plans personalitzats resultants de l'avaluació inicial i de les actualitzacions realitzades durant el transcurs de l'escolarització. És a dir, segons allò que la LEC preveu en el seu article 81.4. Però no és així. Una vegada més hem de fer al·lusió a la vacil·lació lingüística i la contradicció conceptual de la Llei, ja que

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

en l'article 81.3 estableix cinc grups: discapacitats físics, psíquics, sensorials, trastorns de la conducta o de la personalitat, malalties degeneratives greus. Les estadístiques del Departament, superant les previsions que fa la llei –tant pel que fa a la quantitat com a la tipologia dels grups– crea els deu plats que figuren en el quadre de la pàgina anterior.

Crida molt l'atenció que un dels més abundosos sigui el que inclou *trastorns generalitzats dels desenvolupament* (!?). Amb un total de 1.428 *trastornats*, el 21,74% sobre el total que, junt amb el plat "Altres", amb 449 alumnes, el 7,60% del total i pendents d'etiquetar degudament, constitueixen el 30% del total.

Seria també molt interessant poder esbrinar –les dades que ens ofereix el departament no ho permeten– quina és la *discapacitat o trastorn* dels 1.365 alumnes d'origen estranger es-

colaritzats en CEE, ja que representen el 20,80% de l'alumnat d'aquest centres. Dic que seria interessant sobretot perquè, si l'estadística no ens enganya, en conjunt els alumnes estrangers representen el 13% de l'alumnat a Catalunya. Aquests gairebé vuit punts de diferència no tenen cap explicació lògica. Potser la tinguin política.

Observem també que la ràtio alumnes/personal continua baixant. D'una ràtio mitjana de 4 especialistes per cada alumne en el curs 1999/2000, s'ha passat en l'actualitat a 1,8/1.

Però segurament la dada més esborronadora és que el percentatge d'alumnes majors de 12 anys escolaritzats en els Centres d'Educació Especial és del 69 %. Això és una clara evidència que en l'etapa d'ensenyament secundari, els centres ordinaris aboquen a carretades els alumnes amb problemes en aquests centres.

Curs 2011-2012		Educació infantil 1r. Cicle					
Personal educador en centres		Públics	Concertats	Privats			
Total	11.119	7.382	-	3.737			
Alumnes de 0 a 2 anys		Públics	Concertats	Privats			
Total	91.943	56.765	-	35.178	Ràtio Al/p	Concertats 8,27	Públics 7,69
A) Alumnes amb Necessitats Educatives Especials					?	?	
Total	Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Transtorn generalitzat desenvolupam.	Altres alteracions greus de la personalitat	
514	83	40	62	110	194	25	
43%	16%	8%	12%	21%	38%	5%	
B) "Necessitats Educatives Específiques".				C) Altres	TOTAL		
Total	Situació social desfavorida	Altes capacitats intel·lectual		?	Especial+espfc		
351	342	9		317	1.182		
30%	97%	3%		27%	100%		
D) Alumnat d'origen estranger							
En centres públics		3.012	73%				
concentrats en centres		-	0%				
En centres privats		1.121	27%				
	TOTAL	4.133					
					% s/total alumnes 1r. Cicle		
					N. especials	0,56%	
					N. específiques	0,38%	
					Altres	0,34%	
					Total	1,29%	
					D'origen estranger	4,50%	

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

Què ens diuen les dades corresponents al 1r cicle d'educació infantil?[5]

Que 1.182 alumnes entre 0 i 2 anys –ja en la seva més tendra infància– han estat ja detectats i categoritzats com alumnes amb necessitats educatives específiques i que d'aquest plat se'n fan tres més, el segon dels quals s'etiqueta igual que el més gran. Sense manies. És a dir, dels 1.182 alumnes amb necessitats educatives específiques n'hi ha 514 (43%) que tenen necessitats educatives especials, 351 (30%) que continuen tenint necessitats educatives específiques i 317 (27%) que són altres. Bravo.

Més sorpreses. En el primer grup, el de les necessitats educatives especials, el 38% està format per alumnes amb trastorns generalitzats del desenvolupament (!?). I en la categoria d'alumnes amb necessitats educatives específiques s'hi troben 342 alumnes en situació social desfavorida i nou alumnes amb altes capacitats intel·lectuals. És sorprenent l'habilitat de detecció d'aquests nou casos entre la població de 0 a 2 anys.

L'habilitat amb què s'efectua la categorització seria prodigiosa si no fos preocupant com aquestes etiquetes poden quedar enganxades a la pell d'aquests infants durant tota la seva escolarització.

I què no diuen?

Quants dels 1.684 centres d'aquest 1r cicle, en "els seus projectes educatius han considerat els elements curriculars,

metodològics i organitzatius per a la participació de tots els alumnes en els entorns escolars ordinaris, independentment de llurs condicions i capacitats" (art. 46 ap 2. de la LEC)? Amb això podríem saber quants d'aquests centres podrien ser classificats com a capacitats i quants, per les causes que siguin, com a no capacitats.

Quants dels 342 alumnes amb situació social desfavorida són d'origen estranger? Quants entre els alumnes amb discapacitats o amb trastorns generalitzats del desenvolupament estan en situació social desfavorida? Quants dels alumnes d'origen estranger hi ha amb discapacitats o amb trastorns generalitzats del desenvolupament o estan en situació social desfavorida?

Tot i la precisió amb què s'han pogut detectar i classificar aquests 1.182 alumnes, com pot ser que figurin amb l'etiqueta Altres 317 casos no resolts, un 27% del total?

Per altra banda, ens proporcionen les dades de personal sense separar les que corresponen al nombre de personal docent del 2n cicle i les de primària. Potser és que el cuiner no vol que coneguem els secrets dels seus plats o és que, simplement, s'ha oblidat de la sal.

I el que és encara més greu: no ens diuen com són agrupats aquests alumnes d'acord amb les adaptacions curriculars pertinents en cada cas i segons els plans personalitzats que cada alumne segueix o hauria de seguir.

Curs 2011-2012		Educació infantil 2n. Cicle i Primària		
Personal educador en centres		Públics	Concertats	Privats
Total	52.879	35.995	16.066	818
Alumnes 2n cicle i primària		Públics	Concertats	Privats
Total	699.773	471.183	219.457	9.133
Ràtio Al/p	13,23	13,09	13,66	11,17

Educació infantil 2n. Cicle		Total alumnes			246.976		
A) Alumnes amb necessitats educatives especials							
Total	Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Transtorn generalitzat del desenvolupament	Altres alteracions greus de la personalitat	
1.695	512	80	163	241	163	536	
15,85%	30%	5%	10%	14%	10%	32%	

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

B) Alumnes amb necessitats educatives específiques			C/Altres	TOTAL
Total	Situació social desfavorida	Altes capacitats intel·lectuals	?	2n cicle
8.120	8.113	7	877	10.692
75,94%	99,9%	0,09%	8%	100%

D) Alumnat d'origen estranger		
En centres públics	27.734	88%
En centres concentrats	-	0%
En centres privats	3.938	12%
TOTAL	31.672	100%

% s/total alumnes 2n. Cicle	
N. Especials	0,69%
N. Específiques	3,29%
Altres	0,36%
Total	4,33%
D'origen estranger	12,82%

Què ens diuen o no ens diuen aquestes dades?[6]

No s'entén, o s'entén massa, perquè no donen per separat les dades referents al personal del 2n cicle i els de primària.

Crida l'atenció que el percentatge d'alumnes amb trastorns generals del desenvolupament passi del 38% del 1r cicle a un 10% en el 2n cicle.

I per contra, el percentatge d'alumnes amb alteracions greus de la personalitat passi del 5% en el 1r cicle al 32% en el 2n cicle.

Pel que fa als alumnes amb discapacitats intel·lectuals, també

es produeix un augment percentual entre el 1r cicle, el 16% i el 30% del 2n cicle. ¿És que amb l'edat creix la discapacitat o bé, el currículum i la comunitat escolar s'adapten menys a la singularitat de cada alumne?

El percentatge total d'alumnes amb necessitats educatives específiques passa del 30% en el 1r cicle al 76% en el 2n cicle!

I el percentatge d'alumnes d'origen estranger sobre el total de l'alumnat passa del 4,5% en el 1r cicle al 13% en el 2n cicle (el 88% dels quals són escolaritzats en centres públics).

Curs 2011-2012		Educació Primària			
	Alumnes	Públics	Concertats	Privats	
Total	452.887	300.902	146.054	5.931	

A) Alumnes amb Necessitats Educatives Especials							
Total	Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Síndrome de Down	Trastorn generalitzat del desenvolupament	Altres alteracions greus de la personalitat
5.398	2.382	227	358	502	38	219	1.672
14,97%	44%	4%	7%	9%	0,70%	4%	31%

B) Alumnes amb "Necessitats Educatives Específiques"				C) Altres ???		TOTAL
Total	Situació social desfavorida	Incorporació tardana	Altes capacitats intel·lectual			
26.786	19.189	7.504	93	3.884		36.068
74,27%	72%	28%	0,35%	10,77%		100%

D) Alumnat d'origen estranger	
En centres públics	50.617 86,4%
En centres concentrats	7.686 13,1%
En centres privats	276 0,47%
TOTAL	58.579 100%

% sobre /total alumnes Primària	
N.especials	1,19%
N.específ.	5,91%
Altres	0,86%
Total	7,96%

D'origen estranger	12,93%
--------------------	--------

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

Què ens diuen i no ens diuen aquestes dades?

Els percentatges d'alumnes amb necessitats educatives especials sobre el total de l'alumnat és de l'1,19% en aquesta etapa, mentre que en el 2n cicle d'educació infantil era del 0,69%. Pel que fa als percentatges dels alumnes amb necessitats educatives específiques sobre el total de l'alumnat, del 3,64% en el 2n cicle d'infantil passa al 6,77% a primària.

De cop i volta, tant en un grup com en l'altre apareix un nou plat: en el de les necessitats educatives especials apareix el subgrup Síndrome de Down i en el de les necessitats educatives específiques brota el subgrup incorporació tardana. Sobta constatar que, malgrat la finor emprada fins ara pels cuiners, els hi hagin passat desapercebuts durant l'educació infantil els alumnes amb la síndrome de Down. Si hi ha una síndrome més fàcil de percebre a simple vista és aquesta, la qual, a més, pel seu caràcter endogen no pot aparèixer de sobte als anys. Per què, doncs, ara apareix en un nou plat ad hoc? Té alguna correlació amb el nou plat que apareix també en l'altre grup, el de la incorporació tardana? O és que algun cuiner va decidir que una mica de pebre podria animar l'estofat

de dades?

Tampoc ens diuen, ves per on, pel que fa als centres docents ordinaris, el nombre de mestres especialistes en educació especial, professorat de psicologia i pedagogia, fisioterapeutes, educadors, auxiliars d'educació especial, treballadors socials, audioprotesistes, mestres itinerants d'atenció a deficients visuals, psicòlegs, pedagogs i logopedes del CREDA, professionals dels EAP i de les USEE. Tots aquest personal, en el curs 2001/02 eren 3.343 ¿Quants són ara, on són i què fan?

Naturalment, tampoc no podem saber quins programes personalitzats segueixen tant els alumnes amb necessitats educatives especials com amb necessitats educatives específiques. Malgrat que en aquesta etapa educativa l'ensenyament, l'educació, a més de ser un dret, esdevé obligatòria.

Si l'ensenyament esdevé obligatori pels alumnes, i aquests s'han d'esforçar per adaptar-se a un sistema escolar, sembla evident que aquest sistema la primera obligació que té és l'adaptar-se a la singularitat de tots els alumnes.

Educació secundària obligatòria				
Alumnat		Públics	Concertats	Privats
Total	281.272	174.089	103.918	3.265

Amb n. educatives especials							
Total	Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Síndrome de Down	Trastorn generalitzat del desenvolupament	Alteracions greus de la personalitat
4.187	2.558	102	214	225	21	157	910
20%	61%	2%	5%	5%	0,50%	4%	22%

B) Necessitats educatives específiques			
Total	Situació social desfavorida	Incorporació tardana	Altes capacitats intel·lectual
13.749	9.561	4.127	61
66%	70%	30%	0,44%

D) Alumnat d'origen estranger		
En centres públics	38.793	80%
en centres concentrats	9.285	19%
En centres privats	175	0,36%
TOTAL	48.253	100%

ALTRES	TOTAL
2.898	20.834
14%	100%

N. Especials	1,49%
Específiques	4,89%
Altres	1,03%
Total	7,41%

D'origen estranger	17,16%
--------------------	--------

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

Què ens diuen i què no ens diuen aquestes dades?

El percentatge d'alumnes amb necessitats educatives especials sobre el total de l'alumnat d'ESO és de l'1,49% mentre que a primària és de l'1,19%. Per què? Què i qui fan créixer les necessitats educatives especials?

Crida l'atenció que a primària els alumnes classificats amb alteracions greus de la personalitat siguin 1.672 casos, que representen el 31% dels alumnes amb necessitats educatives especials, mentre que en l'ensenyament secundari obligatori es passi a 910, el 22%. També és significativa la disminució percentual entre primària i secundària pel que fa als alumnes amb discapacitats sensorials i motores.

En canvi, pel que fa als percentatges dels alumnes amb necessitats educatives específiques sobre el total de l'alumnat, del 7% a primària es passa al 6% a secundària.

En el plat altres hi figuren 3.884 alumnes, l'11% sobre el total d'alumnes amb necessitats educatives específiques. Qui dimonis deuen ser?

Pel que fa a l'alumnat d'origen estranger es passa del 13% a primària al 17% a secundària. Quants d'aquests 48.253 alumnes d'origen estranger són d'incorporació tardana, amb situació social desfavorida, amb altes capacitats intel·lectuals o amb altres? Cap d'ells pateix una discapacitat intel·lectual, física o sensorial? O un trastorn generalitzat del desenvolupament? O una alteració greu de la personalitat? Potser, si fos així, ja no sabríem en quin plat servir-lo.

No ens diuen tampoc el nombre de personal docent, de personal tècnic i de les USEE, etc. Ens quedem sense la possibilitat de posar cullerada al cuinat.

Batxillerat							
Nombre d'alumnes			Públics	Concertats	Privats		
Total	85.640		55.949	12.290	17.401		
Ràtio Al/p							
Alumnes amb necessitats educatives especials							
Total	Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Trastorn generalitzat del desenvolupament	Altres alt. greus de la personalitat	
54	9	10	15	8	2	10	
21,18%	16,7%	18,5%	27,8%	14,8%	3,7%	18,5%	
B) Necessitats educatives específiques					C) Altres	TOTAL	
Total	Situació social desfavorida	Incorporació tardana	Altes capacitats intel·lectuals				
153	105	43	5		48	255	
60 %	69%	28%	3%		19%		
						% s/total alumnes Batxillerat	
						N. Especials	0,06%
						N. Específiques	0,18%
						Altres	0,06%
						Total	0,30%
						D'origen estranger	9,54%

D) Alumnat d'origen estranger		
En centres públics	7.108	87%
en centres concentrats	612	7%
En centres privats	452	6%
TOTAL	8.172	100%

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

Què ens diuen i què no ens diuen aquestes dades?

Crida molt l'atenció que 9 alumnes etiquetats com a deficients intel·lectuals cursin batxillerat. Potser al capdavant no són tant deficients...

També sobta que dels 553 alumnes amb discapacitats sensorials i motores que figuren en les dades de secundària, a batxillerat només hi constin 33 alumnes.

I que el plat altres perdiu a batxillerat amb 48 casos, el 19% sobre el total d'alumnes amb necessitats educatives especials

i específiques, que estadísticament no estan resolts.

L'alumnat d'origen estranger disminueix un 50% en relació a secundària, una altra dada a tenir en compte encara que no tingui una relació directa amb l'escola inclusiva. I, com en les altres etapes, no sabem quants alumnes d'origen estranger pateixen una discapacitat visual o al·lèrgica, etc.

Com a l'ESO, no hi ha tampoc cap dada sobre personal docent i tècnic. I tampoc aquí no es diu res de com s'agrupen aquests alumnes d'acord als programes personalitzats.

Catalunya curs 2011-2012						
Total alumnes amb necessitats educatives especials					18.416	100%
Escolaritzats en centres docents ordinaris					11.848	64%
Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Transtorn generalitzat desenvolupam.	Alteracions greus de la personalitat	
5.603	459		1.086	735	3.153	
47%	4%		9%	6%	27%	
Escolaritzats en centres d'educació especial					6.568	36%
Discapacitat intel·lectual	Discapacitat visual	Discapacitat auditiva	Discapacitat motòrica	Transtorn generalitzat desenvolupam.	Alteracions greus de la personalitat	"Altres"
3.668	18		416	1.428	452	499
56%	0,27%		6%	22%	7%	8%
Total alumnes amb necessitats educatives específiques					57.358	100%
Situació social desfavorida	Incorporació tardana	Altes capacitats intel·lectual	Altes Capacitats	Altres		
37.310	11.674		175	8.024		
65%	20,35%		0,31%	14%		
Total alumnes amb necessitats educatives especials, específiques i altres						
75.774					% s/total alumnes diferenciats	
					N. Especials més altres	24%
					N. Específiques més altres	76%
					Total	100%
					% s/total alumnat	6,50%

D) Alumnat d'origen estranger

En centres públics	84%
en centres concentrats	12%
En centres privats	4%
	100%
% s/total alumnat Catalunya	
d'origen estranger	13%

Altres	8.523
% s/total alumnes "diferenciats"	11%

Fonts: Estadístiques d'ensenyament. Departament d'Ensenyament. Curs 2011/12

Elaboració: Josep Maria Jarque

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

Finalment només un apunt sobre el plat on se serveixen els alumnes *amb altes capacitats intel·lectuals*. En el curs 2011/12, al qual pertanyen aquestes dades, se n'han detectat un total de 175: 9 al 1r cicle d'educació infantil (!); 7 al 2n cicle d'educació infantil; 93 a primària; 61 a secundària i 5 a batxillerat.

En total, representen un 0,015% de la població escolar de 1r cicle fins a batxillerat. No s'entén massa, doncs, per què la LEC els dedica un article específic, en contrast amb el que no tenen els 75.774 alumnes amb *necessitats educatives específiques* (6,50 % de la població escolar)[7].

PER ACABAR

Pel seu contingut, format, conceptualització i falta de transparència, aquestes dades ens confirmen les contradiccions i vacil·lacions lingüístiques de la LEC, així com la manca de voluntat política d'avançar decididament cap una escola inclusiva, i ens demostren novament, la necessitat de fer el canvi radical en l'avaluació i agrupació dels alumnes que el conseller Guitart va anunciar en el seu moment i que 30 anys després encara no s'ha dut a terme. No és estrany, doncs, que a l'hora d'escriure aquestes línies no s'hagi avançat ni un pam pel que fa als compromisos que va assumir el Departament d'Ensenyament amb les entitats signants del *Manifest per la defensa de l'escola inclusiva, un model d'escola per a tothom*. Allò va ser al juliol de 2012. Quan escric això, han passat vuit mesos estèrils i per això em permeto acabar reproduint les propostes recollides en aquell manifest i que encara esperen resposta.

Propostes dirigides al Departament d'Ensenyament per part de les entitats signants del "Manifest per la defensa de l'escola inclusiva, un model d'escola per a tothom" el mes de juliol de 2012, per garantir el model d'escola inclusiva a Catalunya:

Proposta 1: que el Departament d'Ensenyament presenti públicament una definició clara de les línies d'actuació del Model Educatiu que pretén a través d'un acte oficial dirigit als diferents col·lectius: famílies, escoles ordinàries i Escoles d'Educació Especial (CEE). Així com, lliurar un document on aquestes línies quedin reflectides.

Proposta 2: que el Departament d'Ensenyament faci costat a la tasca dels Centres d'Educació Especial (CEE) com a proveïdors de serveis de suport a l'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials (NEE). Per tant, es sol·licita una prorroga de la Resolució EDU/4168/2010, de 22 de desembre, o en tot cas, una opció alternativa, per tal que els CEE continuïn desenvolupant programes i serveis de suport als centres ordinaris. Demanem al Departament d'Ensenyament un compromís per avançar en la definició d'una normativa que reguli els serveis i programes de suport a l'escolarització d'alumnes amb NEE a escoles ordinàries, tal com s'estableix a l'art.205 de la LEC, tenint present les aportacions dels CEE i els agents educatius de la comunitat a través de la constitució de grups de treball de bones pràctiques.

Alguns dels aspectes a desenvolupar:

- Definició dels centres de referència i/o programes de suport.
- Definició de les seves funcions.
- Distribució territorial.
- Definir un sistema d'acreditació i avaluació, per tal de mesurar la qualitat de les pràctiques que aquests serveis desenvolupin.
- Dotació de recursos.

Proposta 3: que el Departament d'Ensenyament defensi el model d'escola inclusiva. Tenint present la situació en la que actualment ens trobem, demanem el manteniment de tots els recursos i serveis per a l'atenció a la diversitat que, fins ara, s'estaven aplicant per a garantir una educació de qualitat als alumnes amb NEE.

Proposta 4: Per aquest motiu, sol·licitem que el Departament d'Ensenyament faciliti dades sobre l'escolarització d'alumnes amb NEE en escoles ordinàries:

- Evolució de l'escolarització d'aquests alumnes i previsió pel Curs 2013/14.
- Perfil dels alumnes amb NEE.
- Tipus de suport que reben els alumnes amb NEE: (USEE, vetllador, etc.) i dades concretes al respecte.
- Intensitat dels suports que reben els alumnes amb NEE: ràtio, hores de dedicació, etc.
- Distribució territorial d'alumnes amb NEE.
- Ràtio d'atenció dels EAP a nivell territorial.
- Coordinació entre CDIAP i EAP per tal que als infants amb NEE puguin incorporar-se a P3 a l'escola ordinària.

Proposta 5: que a la pàgina web del Departament d'Ensenyament es faci visible i fàcilment accessible el model d'escola inclusiva com a un dels seus eixos d'actuació principals.

Proposta 6: que el Departament d'Ensenyament revisi les instruccions del curs 2012/13.

Mantenir tots aquells punts que fan referència a l'escola inclusiva fent visible el pla d'acció "Aprendre junts, per viure junts".

El tutor de l'alumne amb necessitats educatives especials serà el mestre de l'aula ordinària, tal com l'any anterior. Els professionals de la USEE donaran suport com fins ara.

Incorporar de nou el punt que fa referència a la coordinació entre primària i secundària, per tal de garantir una adequada transició dels alumnes de les escoles als instituts

Proposta 7: que el Departament d'Ensenyament vetlli pel manteniment de les places dels PQPI d'oferta pública dirigides a alumnes amb NEE, tenint en compte que aquest any s'ha reduït una de les dues places ofertades a aquests alumnes.

Proposta 8: que el Departament d'Ensenyament constitueixi de nou el grup d'experts de seguiment de l'escola inclusiva a Catalunya format per diferents agents: Universitat, sector de

DEBAT PSICOPEDAGÒGIC

la discapacitat, EAP, inspecció, famílies, etc.

febrer – març 2013

* **Fonts:** Estadístiques d'Ensenyament -Curs 2011/12- Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya

Notes:

[1] Del patriarcat zen Yumen. Citat en "Petit traité de l'abandon" Alexandre Jollien. Éditions du Seuil. Paris 2012

[2] Era el primer graó en el procés d'integració escolar, seguit per la integració funcional per finalment assolir la integració social.(Söder. 1976)

[3] Jarque, J.M *El present realitzable*. Terrassa, desembre 1999

[4] Serra Capallera, J. (2013) Nens malalts? *Àmbits de Psicopedagogia* nº 37/ hivern 2013/p.4

[5] No hem pogut fer la comparativa d'aquestes dades, aquí com en les altres etapes, les del curs anterior. Ho deixem per a una millor ocasió.

[6] Seria interessant, també, poder comparar aquestes dades, així com les de les altres etapes, amb les corresponents del curs passat. Ho deixem per una millor ocasió.

[7] Resultat de la suma dels dos subgrups que la LEC estableix: un el dels 18.416 alumnes "amb necessitats educatives especials" i l'altre el dels 57.358 "necessitats educatives específiques"